

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2024.1.13>
CZU: 37.091:004

PROGRAM DE FORMARE CONTINUĂ: ACTIVITATEA INTEGRATĂ ÎN PEDAGOGIA ALTERNATIVĂ REGGIO EMILIA

Mihaela DOBRIN,
doctorand, Școala Doctorală Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, RM
Inspector școlar, Inspectoratul Școlar Județean Galați, **România**
ORCID ID: 0000-0001-7637-3573

Rezumat. Implementarea alternativelor educaționale în sistemul de învățământ general este o problemă deosebit de importantă și actuală pentru sistemul educațional din perspectiva managementului educațional și a tehnologiilor educaționale la nivelul european.

Abordarea Reggio Emilia este o pedagogie alternativă ce propune activitatea centrată pe copil, acesta construindu-și și consolidându-și învățarea prin explorarea mediului înconjurător și prin interacțiunea cu adulții din jurul său. Aria curriculară Reggio Emilia, se formează din interesele copilului, în mod natural și ale educatorului, procesul de învățare devenind astfel natural și antrenant. De fapt, rolul educatorului nu constă în a impune gândirea copilului, ci în a fi un observator al acestuia, un partener în procesul de învățare.

Cuvinte-cheie: schimbare, pedagogie Reggio Emilia, abordare educațională, asumare, convingeri

CONTINUOUS TRAINING PROGRAM: INTEGRATED ACTIVITY IN ALTERNATIVE EDUCATION REGGIO EMILIA

Summary. The implementation of alternative educational approaches in the general education system is a particularly important and current issue for the educational management and educational technologies perspective at the European level. The Reggio Emilia approach is an alternative pedagogy that suggests child-centered activity, where the child builds and reinforces learning through exploring the surrounding environment and interacting with the adults around them.

The Reggio Emilia curriculum area is formed from the child's natural interests and those of the educator, making the learning process natural and engaging. In fact, the educator's role is not to impose thoughts on the child but to be an observer and a partner in the learning process.

Key terms: change, educational approach, pedagogy Reggio Emilia, commitment, beliefs.

Implementarea alternativelor educaționale în sistemul de învățământ general este o problemă deosebit de importantă și actuală pentru sistemul educațional din perspectiva managementului educațional și a tehnologiilor educaționale cu abordarea la nivelul european. Pentru reușita unui astfel de parcurs este necesar să ne asigurăm că sistemul educativ dispune de cadre didactice deschise spre cunoaștere, spre formare și adaptarea la sistemul actual, mai mult spre acceptarea schimbărilor ce survin permanent.

Ca urmare a interpretării rezultatelor sondajului realizat (chestionarul nestandardizat AT) [8], pentru a demonstra necesitatea schimbării atitudinii cadrelor didactice din învățământul preșcolar față de procesul educației moderne, a analizei de nevoi la nivelul Inspectoratului Școlar Județean Galați, a

fost elaborat programul de formare continuă a cadrelor didactice, structurat pe trei module, care s-a desfășurat la nivelul județului în luna mai 2023. Scopul programului de formare este dorința de a determina acea categorie a cadrelor didactice, rezistentă la inovație, în viziunea căreia cele mai sănătoase metode de predare-învățare sunt cele tradiționale și care doresc să-și formeze convingerea că adoptarea schimbărilor impuse de reforma educației asigură o educație modernă. Formarea s-a realizat cu un număr de 112 educatoare, iar în urma aplicării programului toate cadrele didactice au aderat la pilotarea abordării Reggio, desfășurând la clasele pe care le conduc activități integrate cu elemente specifice abordării, urmând ca în faza următoare a proiectului de cercetare să demonstrăm rezultatele obținute.

Planificarea activității de formare – programul „Activitatea integrată în abordarea Reggio Emilia”

Ziua I de formare față-în-față:

- Prezentarea formabililor și a programului de formare;
- Prezentarea structurată a educației timpurii;
- Delimitari conceptual-teoretice: educația timpurie, mediul educațional, curriculum și evaluare;
- Abordarea istorică;
- Principiile Reggio Emilia (imaginea copilului, rolul părinților, rolul educatoarei, puterea documentării, spațiul, al treilea profesor, remida- centrul de reciclare creativă);
- Aplicație;
- Spațiul-al treilea profesor;
- Mijloacele tehnice și digitale -instrumente de explorare;

- Aplicație practică;
- Evaluarea zilei.

Ziua a II-a de formare față-în-față:

- Feed-back asupra activității;
 - Caracteristicile cheie ale Curriculumului Reggio Emilia (imaginea copilului, curriculum emergent, munca pe proiecte, rolul profesorului, rolul mediului, implicarea părinților, documentarea, o sută de limbaje);
 - Activitate în echipă;
 - Aplicație: schiță unui proiect tematic care să cuprindă elemente ale abordării Reggio Emilia;
 - Cele 4 roluri ale educatoarei în abordarea Reggio Emilia;
 - Aplicație / Evaluarea zile.
1. Tematica pe module și repartizarea pe intervale de timp:

Denumirea programului	Activitatea integrată în abordarea Reggio Emilia								
Public țintă vizat	Educatore/ institutori/ profesori pentru învățământul preșcolar								
Justificare (necesitate / utilitate)	Este un lucru real faptul că școala românească se află într-un moment al adevărului, al transformării, concretizat în inițiative curajoase de reformă a educației. Reforma educației reprezintă un tip de schimbare superioară care legitimează „o modificare amplă a sistemului de învățământ în orientare, structură și conținut”. Din această perspectivă a apărut necesitatea organizării unor ateliere de lucru care să clarifice conceptul de schimbare educațională, de a preciza efectul acestei schimbări asupra sistemului și procesului de învățământ și din dorința de a determina acea categorie a cadrelor didactice, rezistentă la inovație, în viziunea căreia cele mai sănătoase metode de predare-învățare sunt cele tradiționale, și care vor să-și formeze convingerea că adoptarea schimbărilor impuse de reforma educației reprezintă astăzi unica șansă a școlii românești de a se debarasa de balastul vechilor ideologii, teorii și practici educaționale înguste și birocratice și de a realiza saltul către organizația școlară modernă, orientată către performanță, competiție și calitate în actul educațional.								
Durata	Trimestrul II								
Modalitatea de desfășurare	Fizic /asincron								
Curriculumul programului									
Conținuturi Competențe vizate	<ul style="list-style-type: none"> • Aspecte generale privind schimbarea educațională. • Învățământul preșcolar din perspectiva schimbării educaționale - principalele schimbări educaționale generate de noul curriculum pentru învățământul preșcolar. • Dezvoltarea abilităților de proiectare didactică în manieră integrată, conform cerințelor curriculare. • Dezvoltarea abilităților de a corela stilul didactic cu specificul concret de învățare în grupele de preșcolari, în construcția și implementarea situațiilor de învățare, prin raportare la diferite modele de învățare, elemente inovatoare. 								
Planificarea pe stagii/ module tematice/ intervale de timp	Denumire modul/ tema	Total ore		Teorie		Aplicații		Evaluare	
		Fizic	Asincron	Fizic	Asincron	Fizic	Asincron	Fizic	Asincron
	1.Cunoașterea specificului de schimbare educațională în educația modernă	2h	1h	1h	0,5h	1h			0,5h
	2.Necesitatea schimbării în învățământul preșcolar.	4h	4h	1h	1h	3h	2h		1h
	3. Tipuri de schimbări în învățământul preșcolar-abordarea Reggio Emilia	3h	2h	1h	1h	2h			1h

	4. Blocaje și rezistențe în procesul de schimbare din grădiniță	2h	1h	0,5h	0,5h	1,5h			0,5h
	5. Rolul cadrului didactic în promovarea schimbării din grădiniță	2h	1h	0,5h	0,5h	1,5h			0,5h
	6. Focus-grupuri în perspectiva de a corela stilul didactic cu specificul concret de învățare la preșcolari, în construcția și implementarea situațiilor de învățare, prin raportare la diferite modele de învățare.	1h	1h	0,5h	-	0,5h	0,5h	4h	0,5h
Calendarul programului	Trimestrul II 2023								
Modalități de evaluare	Fișa de evaluare a stagiilor Portofoliul final individual-fișa de evaluare a cadrului didactic								
2. Resurse umane									
Formatori/ nivel de pregătire:	Insp. Mihaela Dobrin, Grad didactic I, învățământ preșcolar								
Coordonator program:	Prof. metodist CCD Galați – Doinița Popa								
3. Criterii economice									
Număr formabili	112 cadre didactice								
Costul programului/al activității	Gratuit								
Costul estimat al unei ore de formare pentru fiecare participant	Gratuit								

Propunem spre exemplificare conținutul informațional din modulul VI- cursul nr. 3 „Curriculum și evaluare în abordarea Reggio Emilia”.

Acest curs conține: prezentarea conceptului de curriculum și caracteristicile-cheie ale acestuia, activitatea pe proiecte și rolurile factorilor educaționali implicați în derularea proiectelor precum și metodele de documentare.

Caracteristici ale Curriculumului Reggio Emilia

Percepția asupra copilului. Fiecare copil este competent, curios, creativ și capabil. Investigarea curiozităților și a intereselor lor poate conduce la o înțelegere mai profundă și la o dorință crescută de a învăța. Educatorii sunt conștienți de capacitățile individuale ale fiecărui copil și au rolul și responsabilitatea de a-i susține și a-i îndruma pe măsură ce se angajează în călătoria lor de învățare.

Curriculumul în abordarea Reggio Emilia, presupune că planul de învățare este generat de copii, colaborând și adaptându-se la nevoile lor. fiind co-creator al propriei învățări, copilul contribuie la elaborarea curriculumului prin explorare, punerea de

întrebări și participare în dialog. Educatorul acționează în calitate de observator atent, dedicându-și atenția la copil și ascultând cu grijă, având rolul de a-l ghida în continuare în procesul său de explorare și descoperire. Copilul adresează propriile întrebări, iar educatorul consideră greșelile ca oportunități de a stimula gândirea, învățarea și descoperirea adevărului. Curriculumul emergent reprezintă o metodă de predare și învățare în care educatorul promovează copiilor subiecte de discuții, aceștia având liberă manifestarea în emiterea de idei. Cadrul didactic monitorizează atent grupa de preșcolari, el putând crea situații de învățare și planificarea de proiecte tematice pe o perioadă îndelungată. Astfel, curriculumul permite procesului instructiv- educativ să evolueze ca o progresie în spirală, nu ca un proces liniar.

Activitatea pe proiecte în cadrul curriculumului emergent oferă educatorilor posibilitatea de a facilita explorarea detaliată a domeniilor de interes pentru copii. Educatorii aduc în discuție materiale, concepte și medii care oferă copiilor posibilitatea de a-și exprima ideile și interesele. Copiii dobândesc entuziasm pentru cunoștințe prin capacitatea de a explora în

detaliu diverse aspecte ale proiectelor. După realizarea activităților, educatorul examinează reacțiile copiilor la subiectul/la tema abordată și ajustează în mod continuu activitățile pentru a le potrivi interesului sporit sau schimbării direcției de învățare. Observațiile sunt documentate de către educator, iar ulterior se reflectează asupra eficacității activităților în colaborare cu colegii, consilierul școlar, specialiștii în domeniu. Procesul se reia apoi, proiectele putând lua forma unor activități ce se desfășoară de la o zi până la o lună.

Profesorul și rolul acestuia în aplicarea curriculară Reggio sunt percepuți ca fiind mult mai complecși decât simplul rol de educator. Aceștia îndeplinesc mai multe roluri distincte, pe lângă cel tradițional de profesor. Sunt ghizi, călăuzind copiii în călătoria învățării, și scribi, înregistrând și reflectând experiențele din clasă. De asemenea, sunt susținători ai copiilor, într-un parteneriat constructiv cu colegii educatori și părinții copiilor, în vederea promovării unui cadru ambiental propice pentru învățare, atractiv și bazat pe sprijinul comunității. Abordarea în fapt subliniază că adultul (educatorul) nu cunoaște cu adevărat copilul, decât atunci când acesta este prezent, îl observă și îl descoperă, considerând acest proces ca fiind, în primul rând, o oportunitate de învățare pentru educator.

Rolul mediului în abordarea Reggio Emilia este crucial. Spațiile comune și sălile de grupă sunt considerate al treilea profesor și nu doar reflectă copiii, profesorii sau părinții, ci reprezintă o oglindă a imaginii copilului.

În această perspectivă, sălile inspirate de Reggio sunt văzute ca organisme vii, fiind aranjate cu atenție pentru a stimula explorării creative și pentru a încuraja interacțiunea și comunicarea. Aceste spații sunt deschise, atrăgătoare, cu mobilier natural, materiale didactice din „viața reală”, pereți pavați cu oglinzi, ferestre mari care oferă lumină naturală. Sălile de grupă sunt spații în care sunt expuse lucrări de proiect, atât cele finalizate, cât și cele în desfășurare, pentru a povesti experiența aceluia care împart acel spațiu.

Implicarea părinților în procesul educațional este esențială. Învățarea nu se desfășoară doar în școală, ea continuă și acasă dar și la nivelul comunității din care fac parte. Părinții sunt permanent activați și încurajați să fie parte activă la educația copiilor și să participe la activitățile de zi cu zi din grădiniță, extinzând astfel și consolidând oportunitățile de învățare acasă.

Deoarece observația este întotdeauna subiectivă, este necesară o perspectivă diversificată asupra documentării, iar acest lucru este realizabil prin colaborarea în echipă. În timpul perioadelor de odihnă și somn ale copiilor, educatoarele, consilierul școlar și toți specialiștii în educație din unitatea școlară organizează întâlniri de lucru unde discută detaliile documentării, în vederea dezvoltării unui program de stu-

diu care să reflecte în mod corespunzător dorințele, interesele, ideile și aptitudinile copiilor.

Prin evidențierea învățării, gândirii și sentimentelor copiilor, documentarea oferă posibilitatea studierii acestora, contribuind la feed-back-ul activității educatorilor și revizuirea curriculumului. Documentarea arată cum se produce învățarea și totodată validează copiii ca fiind ființe competente, implicându-i deopotrivă în diagnosticarea, analiza, și autoevaluarea învățării proprii. Dacă experiențele de învățare ale copiilor sunt documentate, aceștia pot să-și „re-viziteze” și să interpreteze acele momente, consolidându-și astfel cunoștințele și abilitățile.

Există diverse modalități de documentare: analiza fotografiilor, arhivările audio-video, arta abstractă, rezultatele învățării, scrierea în caietul de observații a conversațiilor dintre copii, hărțile de proiect, momentul de lectură, însemnarea evenimentelor-cheie ale descoperirilor acestora și repovestirea evenimentelor în succesiune. Profesorii din Reggio Emilia au implementat un sistem unic de documentare colaborativă a experiențelor cotidiene. Un accent deosebit este pus pe modul în care fac cunoscută activitatea copiilor și a cadrelor didactice, evidențiind modul în care cadrele didactice se implică în demersurile investigative desfășurate.

De la începerea programului copiilor în grădiniță și până la finalizarea acestuia, cele două cadre didactice monitorizează jocul, activitatea, comportamentul, relațiile și exprimarea emoțională a copiilor. Informațiile semnificative despre copii sunt înregistrate într-o agendă zilnică. Acest document este neobișnuit, flexibil și poate include imagini false ale activității copiilor. Documentul este esențial pentru construirea poveștii clasei, fiind o metodă de documentare care necesită capacități de sinteză, cunoștințe solide de psihopedagogie a învățării și o înțelegere profundă a modului în care copiii învață.

În unitățile de învățământ Reggio întregul spațiu este conceput astfel încât să permită păstrarea pe termen lung a obiectelor, colecțiilor și lucrărilor realizate de copii. Urmele lăsate de activitatea copilului sunt considerate extrem de importante pentru a reconstitui și a înțelege ce s-a întâmplat și ce s-a experimentat. Dovada activității copiilor nu este imediat eliminată, ci este păstrată, deoarece reprezintă memoria experiențelor. Se revine asupra lor, se fac observații, se lucrează, se gândește, se formulează ipoteze, și se realizează interpretarea datelor. Astfel, urmele rămân pentru a constitui o amprentă semnificativă a experiențelor trăite.

Aceste materiale sunt instrumente esențiale pentru înțelegerea întregului demers realizat și pentru ghidarea pașilor viitori, evidențiind modul în care evoluează și continuă activitățile, precum și materialele necesare pentru viitoarele demersuri. Aceste documente sunt păstrate deoarece oferă o perspectivă

asupra continuității în dezvoltarea copilului, dar și în evoluția educatorilor.

Deosebit de importante sunt și portofoliile copiilor care dețin materialele create de copii, dobândind astfel o valoare pe termen lung și semnificații noi. Documentele pe o anumită temă pot deveni ulterior publicații, materiale pentru expoziții, pot fi integrate în itinerariile de cercetare și pot fi expuse în oraș. Copilul, ca ființă umană, manifestă o sferă vastă de abilități și exprimare, posedând o diversitate de modalități de gândire, exprimare, înțelegere și interacțiune cu ceilalți.

Temă de grup, obligatorie:

Pe baza conceptelor studiate în Cursul nr. 3, analizați modul în care componentele curriculare Reggio Emilia pot îmbunătăți activitatea instructiv-educativă la grupele de grădiniță din România. Includeți în analiză atât cadrele didactice, cât și preșcolarii. Tema va fi realizată pe maxim o pagină și va conține numele membrilor echipei de lucru.

În vederea schimbării atitudinii acelor cadre didactice care au parcurs programul de formare, sugerez o serie de modalități de aplicare la grupă a conținuturilor predate:

- Proiectarea de activități integrate la grupă cu elemente din abordarea Reggio Emilia pe toată durata anului școlar;
- Desfășurarea aceluiași tip de activități în mediul în afara grupei, cu implicarea directă a părinților și a altor factori educaționali, precum și a membrilor comunității din care fac parte;
- Utilizarea strategiilor și mijloacelor de predare- învățare- evaluare specifice abordării Reggio;

- O mai strânsă colaborare cadre didactice-director;
- Planificarea de activități în cadrul comisiei metodice prin care toate cadrele didactice să aibe acces la nou, la mijloacele de învățământ specifice achiziționate în vederea pilotării abordării Reggio Emilia;
- Încurajarea cadrelor didactice reticente în vederea înscrierii și participării la cursul de formare „Activitatea integrată în abordarea Reggio Emilia” și la alte cursuri în specialitate;
- Diversificarea activităților curriculare și extracurriculare prin antrenarea cât mai multor parteneri educaționali;
- Încurajarea cadrelor didactice în exprimarea și susținerea ideilor inovatoare, idei care cu siguranță vor îmbunătăți procesul instructiv-educativ;
- Participarea cadrelor didactice la cercuri pedagogice, schimburi de experiență pe teme de inovație în educație.

Susținând și aplicând modalitățile sus amintite, avem convingerea că toate educatoarele, care s-au manifestat cu reticență față de noile elemente inovatoare din sistemul de învățământ, vor reuși să se alinieze, față de acele cadre didactice deschise spre cunoaștere, autocunoaștere, modelare, formare, dovedind și conștientizând că numai prin studiu individual, implicarea și aplicarea noutăților din educația modernă în sistemul de învățământ, vor realiza activități educaționale de excepție, calitative, care să aducă mulțumire partenerilor educaționali, părinților, preșcolarilor și nu în ultimul rând să ridice unitatea școlară în care activează la un nivel de evaluare superior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ALBON, Deborah, PENNY, Mukherji, (2008.) *Food and health in Early Childhood* – SAGE. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore
2. BOCA, C. *Și tu poți fi manager, modul de formare elaborat în cadrul proiectului.* București: PRET, 2008
3. CADWELL, L. CAROLYN, Edwards, GANDINI, Lella, and FORMAN, George. *The Hundred Languages of Children – The Reggio Emilia Experience in Transformation, an Imprint of ABC-CLIO, LLC.* Santa Barbara, California-Denver, Colorado, Oxford, England
4. DOBRIN, M. *Abordarea comparativă a profilului de competență curriculară din perspectiva Reggio Emilia.* În: Revista „Școala Gălățeană”, Galați, 2023, nr.177
5. DOBRIN, M., AUGOSTON, R., AVĂDANEI, A., BARBĂLATĂ, C., ENE A., MAGHIU, P., MINCIUNĂ, T., ROȘCA, E., STAN, L., TRUȘĂ, L., VULTUR, I. *Curriculum și evaluare în abordarea Reggio Emilia.* Disponibil: <https://fliphtml5.com/npgqo/hkpo/basic>
6. DOBRIN, M. *Noi abordări curriculare din perspectiva educației moderne.* În: Conferința Științifică Anuală a Doctoranzilor „Probleme Actuale ale Științelor Umanistice”, Chișinău, 2023.
7. MINISTERUL EDUCAȚIEI în colaborare cu Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava, și Universitatea din Oradea. *Program de formare- noi abordări ale educației timpurii în grădiniță. Suport de curs, 2020*